

*Костенко Катерина
Топтун Вероніка
м.Харків*

(Наук. керівн. – канд. пед. наук, доц. Ємець А.А.)

ЩО ЗНАЮТЬ СУЧАСНІ УЧНІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРО ПИСЬМЕННИКІВ: СПРОБА МОНІТОРИНГУ

Анотація

У статті наведено результати моніторингу знань про письменників учнів початкових класів з українською і російською мовами викладання. Зроблено порівняльний аналіз даних дослідження. Отримані результати доповнюють портрет сучасного молодшого школяра в галузі літературознавчих знань.

Ключові слова: учні початкової школи, моніторинг, літературознавчі знання, коло дитячого читання.

Аннотация

В статье приведены результаты мониторинга знаний о писателях учащихся начальных классов с украинским и русским языками обучения. Сделан сравнительный анализ данных исследования. Полученные результаты дополняют портрет современного младшего школьника в области литературоведческих знаний.

Ключевые слова: ученики начальной школы, мониторинг, литературоведческие знания, круг детского чтения.

Abstract

The article discloses the results of monitoring of primary school students with Ukrainian and Russian languages of studying knowledge about writers. A comparative analysis of the research data was made. The results are complementary to the portrait of a modern primary school students in the field of literature knowledge.

Keywords: primary school students, monitoring, literature knowledge, children's reading circle.

На сучасному етапі розвитку методичної науки повноцінне впровадження стратегії літературного читання в початкову школу можливо за умови чіткого уявлення про те, що знає або може знати сучасна дитина [Джежелей 2011, с. 12]. У системі формування читача особливе місце займають літературознавчі знання, у тому числі інформація про авторів творів, які складають коло дитячого читання [Костенко 2019, с.97]. Метою нашої наукової роботи став порівняльний моніторинг знань про письменників учнів початкових класів з українською і російською мовами викладання.

Базою дослідження були обрані учнів 3 – 4 класів шкіл м. Харкова. Кількість респондентів з класів з українською мовою викладання (УМВ) – 52, з російською мовою (РМВ) – 61.

Усім учням було запропоновано однакове завдання: позначити серед запропонованих прізвища письменників, які їм відомі, та записати біля прізвища те, що про нього відомо. Перелік складався з 10 популярних українських письменників (Грицько Бойко, О.Іваненко, А.Костецький, В.Нестайко, Олександр Олесь, Я.Стельмах, В.Сухомлинський, Леся Українка, І.Франко, Т.Шевченко) та 10 російських письменників (А.Барто, В.Біанкі, М.Носов, В.Драгунський, І.Крилов, С.Маршак, В.Осеева, О.Пушкін, Л.Толстой, Е.Успенський). До списку учні могли додати прізвища письменників, яких не було в переліку.

Аналіз відповідей дозволив зробити деякі висновки.

Більшості (близько 80%) третьокласників (УМВ) найбільш знайомими виявилися 4 українські письменники (позначили 75% -100% учнів 3 класу) – В. Сухомлинський, І. Франко, Т. Шевченко та Леся Українка; практично незнайомими виявились А. Костецький і Я. Стельмах (вказали менше 20%). З російських письменників – один (О. Пушкін); практично незнайомі Л. Толстой, В.Осеева, А. Барто, В. Біанкі (вказали менше 10%). У середньому третьокласники (УМВ) позначили по 5 прізвищ українських і по 2 прізвища російських письменників.

Не менше 70 % третьокласників (РМВ) позначили як знайомі 3 прізвища українських письменників (Грицько Бойко, Т.Шевченко і Леся Українка), зовсім незнайомі – 4 (Я.Стельмах, А.Костецький, І.Франко, В.Нестайко). З російських знайомими виявились 6 письменників (М.Носов, Л.Толстой, В. Біанкі, В.Драгунський, О.Пушкін, А. Барто), незнайомі – 2 (В.Осєєва, І.Крилов). У середньому третьокласники (РМВ) позначили по 4 прізвища українських і по 6 прізвищ російських письменників.

Для четверокласників (УМВ) знайомими виявились 6 українських письменників (Т. Шевченко, Леся Українка, Грицько Бойко, І. Франко, В. Сухомлинський, Олександр Олесь), зовсім невідомим - А. Костецький. З російських знайомими виявились 2 письменника (М.Носов і О. Пушкін); зовсім незнайомі А.Барто, В. Драгунський, С.Маршак, В.Осєєва, Л.Толстой та Е.Успенський. У середньому четвертокласники (УМВ) позначили по 6 прізвищ українських і по 3 російських письменників.

Для більшості четверокласників (РМВ) знайомими виявились 5 письменників (Т.Шевченко, Леся Українка, Грицько Бойко, І.Франко, В.Сухомлинський), зовсім незнайомі 1 (Я.Стельмах). З російських письменників як знайомі позначили 8 прізвищ (М.Носов, Л.Толстой, В. Біанкі, В.Драгунський, О.Пушкін, А. Барто, І.Крилов, С.Маршак), менш відомі С.Маршак и Е.Успенський. У середньому четвертокласники (РМВ) позначили по 5 українських і по 8 прізвищ російських письменників.

Третьокласники (УМВ), фіксуючи інформацію про письменників, часто вказували назви творів (наприклад, М. Носов «Незнайко» (32%), О. Пушкін «Казка про рибака і рибку» (44%) і «У лукомор'я дуб зелений ...» (32%), С. Маршак «Робін-Бобін» (32%), іноді вказували жанрову спрямованість творчості (наприклад, О.Пушкін «писав вірші» (32%). Інформації про українських письменників більше. Найбільше розмаїття пов'язане із Т. Шевченком (*писав вірші; автор «Заповіту»*), Лесею Українкою (*«інше ім'я», про її хвороби, народна українська письменниця, мама - Олена Пчілка*).

Записуючи інформацію про письменників, третьокласники (РМВ) вказували переважно назви творів, іноді тематичну спрямованість творчості (наприклад, «Л.Толстой писав короткі, але повчальні оповідання»). Інформації про українських письменників порівняно менше. Найбільше розмаїття пов'язане з Т.Шевченко (*великий поет, поставлений пам'ятник; сидів у в'язниці; автор збірки «Кобзар»*) і Лесею Українкою (*видатна письменниця, її ім'ям названо вулицю й село*).

Четвертокласники (УМВ) найбільшу кількість фактів про українських письменників записали про В. Сухомлинського (*педагог, був на війні, був директором школи*) та Т. Шевченка (*важке життя, помер десь в 40 років, сирота, йому поставили багато пам'ятників*).

На відміну від третьокласників, четверокласники (РМВ), вказали набагато менше назв творів, проте представили більше біографічних фактів. Наприклад, про Л.Толстого: *один з найвідоміших письменників, відкрив школу для дітей і сам їх навчав, купував для них речі, прожив довге життя. У відповідях частіше з'являється уточнення спрямованості творчості (наприклад, Е.Успенський писав казки; допомагав робити мультфільми)*. Серед українських письменників інформація найбільш повно представлена про Т.Шевченка, Лесею Українку, Грицька Бойко.

Порівняння результатів, отриманих у класах з українською і російською мовою навчання, дозволило зробити деякі висновки:

- у класах з українською мовою навчання учням 3-4 класів більш знайомі українські письменники (середній показник – 5-6 авторів), серед російських авторів відомі тільки двоє (М.Носов і О.Пушкін);
- у класах з російською мовою навчання, відповідно, більш відомими є російські письменники (середній показник – 6-8 авторів), українські письменники фіксуються трохи менше, порівняно з класами з українською мовою викладання (середній показник - 5), але цей результат відрізняється лише на одиницю;

- записуючи інформацію про письменників, третьокласники в усіх школах вказували переважно назви творів, тоді як четверокласники представляли більше біографічних фактів.

Невелика кількість опитаних не дозволяє робити далекоглядні висновки, однак, звертає увагу на те, що:

- ознайомлення в початковій школі з літературою різними мовами позитивно впливає на формування читача;
- кількість прізвищ, доданих до переліку учнями в класах з РМВ більша, ніж в УМВ, але все одно не дуже велика;
- результати класів з російською мовою навчання в аспекті знань про українських письменників принципово не відрізняються від класів з українською мовою навчання, на відміну від знань про російських письменників: середній показник учнів класів з РМВ втричі перевищує аналогічний показник класів з УМВ.

Сподіваємося, що чітке розуміння того, що знають сучасні школярі, допоможе освітянам будувати навчальний процес більш продуктивно.

Література:

1. Джежелей О.В., Ємець А.А., Коваленко О.М. Формування навичок читання. Харків, 2011. 96 с.
2. Костенко К. В. Мониторинг знаний современных учащихся начальной школы о писателях. *Общеобразовательная школа на пути реформ: траектория выстраивания социального партнерства*: програма і матеріали XXVI науково-практичної конференції вчителів СЕПШ ХГУ «НУА», 13 апр. 2019 г., Харьков: Изд-во НУА, 2019. С.96-98.

